

Előszó

A *Pontes* harmadik kötetének tematikája a 2020-as Trianon-évfordulóhoz kapcsolódik: az Évkönyvbe válogatott tanulmányok rendező elve a határváltoz(tat)ások jellegzetességeinek és hatásainak a kérdése. Célunk nem elsősorban a trianoni határkijelölések történetének a nyomon követése – bár két szerző írása konkrétan erre a témára is reflektál –, hanem általában a *határ* kérdésének történeti korokon átívelő vizsgálata a középkortól a 20. század végéig. A kötet írásai elsősorban a Pécsi Tudományegyetem Történettudományi Intézetében dolgozó kollégák kutatásainak eredményeit reprezentálják, lévén Évkönyvünk küldetése a helyi kutatási eredmények széleskörű ismertetése.

Font Márta írása a Magyar Királyság és a Halicsi Fejedelemség 11–13. századi határaitól szól, Végh Ferenc pedig a 17. századi szlavón-petrinjai végvidék bemutatására vállalkozott. Fischer Ferenc a 19. század végi és 20. század eleji dél-amerikai határvitákról készített alaposan dokumentált tanulmányt, elsősorban német titkos katonai-diplomáciai iratok alapján. A trianoni Magyarország határváltozásai kapcsán olvasható két munka Bene Krisztián és Hornyák Árpád kutatásait ismerteti. Előbbi a francia megszálló hadsereg szerepével, utóbbi a magyar–jugoszláv határmegvonással kapcsolatos jugoszláv politikával foglalkozik. A tanulmányok sorát Bebesi György és Lengyel Gábor közös írása zárja, mely a gorbacsovi külpolitikának a Szovjet Birodalom felbomlásában játszott szerepét járja körül.

A 2018 óta éves rendszerességgel megjelenő kiadvány másik fontos célja, hogy a nemzetközi történetírás kurrens szövegeiből válogatva, az aktuális szám tematikájához kapcsolódó tanulmányok fordításait közölje. Elsősorban olyan eredeti elméleti, módszertani megközelítéseket érvényesítő, vagy a feldolgozott forrásbázis alapján újítónak számító munkákat, melyeknek a hazai tudományos diskurzusba való beemelése a magyar kutatói közösség számára is hasznos lehet. Tesszük ezt úgy is, ha a szerkesztők nem feltétlenül értenek egyet az adott szöveg minden egyes megállapításával. Úgy gondoljuk, hogy – a tudományos munka szabályai szerint készült – írások vitaindítóként is fontos hozadékokkal szolgálhatnak. Különösen azok a szövegek, amelyek a magyar, illetve a közép-európai történelem egyes kérdéseit tárgyalják, új aspektusokat vetve fel, a *határon innen* talán szokatlan nézőpontból.

A 2020. évi kötetben fordításban közölt tanulmány Jakub S. Benešnek *A „zöld káderek” és Ausztria–Magyarország összeomlása 1918-ban* (The Green Cadres and the Collapse of Austria–Hungary in 1918) című, 2018-ban a *Czechoslovak Studies Association* kétévente adományozott *Stanley Z. Pech Díjával* elismert írása. A szervezet indoklása szerint a tanulmány fókuszában álló „zöld káderek” irreguláris erőinek vizsgálata úttörő jellegű, ugyanis ezek a csoportok sokszor a történészek körében és a közvélemény szemében kevésbé ismertek vagy szerepüket marginalizálták. A legkülönbözőbb forrástípusokra épített kutatás az első világháború végén Cseh- és Morvaországban, a későbbi Szlovákia területein valamint a Habsburg Birodalom északkeleti és délnyugati sarkaiban működő csapatokra összpontosít. Beneš központi megállapításai a „zöld káderek” különféle szerepköreire és önértelmezésük fontosabb kérdéseire (dezertőrök, banditák, bosszúállók, nemzeti hősök, társadalmi forradalmárok) vonatkoznak, miközben bemutatja azokat az archaikus forradalmi hagyományokat, előítéleteket és mechanizmusokat, melyek véleménye szerint e csoportok esetében értelemző erővel bírnak. Érvelése szerint a „zöld káderek” céljai és cselekedetei egyidejűleg fejlődtek a Habsburg Birodalom perifériáin (Galíciában) és a központi területek (Csehország, Morvaország) peremvidékein, valamint fontos szerepük volt a Monarchia összeomlásában.

A kötetben a tanulmányok mellett egy esszé, számos recenzió és konferencia-beszámoló, valamint egy interjú is olvasható.

A szerkesztők